
8016 Rampen en oorlogen

De Burgerwacht en de Bijzonder Vrijwillige Landstorm.

Staatkundig is het Europa van eind 1918 rumoerig, luidruchtig en revolutionair. Niet alleen worden in Rusland en Duitsland arbeiders- soldatenraden gevormd, maar het leek er ook op dat ook ons land door de revolutiegolf getroffen zou worden.

In het laatst van oktober doen zich ernstige ongeregeldheden in het Nederlandse leger voor. Op 26 oktober breekt in de legerplaats bij Harskamp een soldatenoproer uit. De kantine en enige legerbarakken gaan in vlammen op.

De directe aanleiding: Op 23 oktober 1918 worden alle verloven ingetrokken. Mede door de grote verbittering over de langdurige mobilisatie valt dat besluit slecht en breekt er muiterij uit in het schietkamp De Harskamp.

De volgende dagen zijn er ordeverstoringen in veertien garnizoenssteden.

De militaire ongeregeldheden hebben het vertrouwen in het leger als steunpilaar van staatsgezag aangetast.

In een rumoerige SDAP-vergadering op 11 november te Rotterdam stelt hun voorman mr. P. J. Troelstra: “ De arbeidersklasse in Nederland grijpt thans de politieke macht. Mocht het daarna komen tot het instellen van een oppersten raad van arbeiders en soldaten voor het hele land, dan zal die het opperste gezag van het land hebben.”

Troelstra herhaalt dit de volgende dag in zijn redevoering in de kamer. Hij besluit deze met de constatering, dat de regering “ de zedelijke kracht en het politiek staatkundige recht mist om aan het bewind te blijven.”

Op 13 november 1918 komt de regering in actie. Belangrijke gebouwen in de grote steden worden onder bewaking gesteld. Het ministerie van oorlog wordt in staat van verdediging gesteld. Het militaire potentieel wordt versterkt door het oproepen van de vrijwillige Landstorm.

Op 23 november 1918 stelt premier Colijn in zijn *Memorandum over Vrijwillige Landstorm en Burgerwacht* dat de revolutiedreiging nog niet over is.

-Om die dreiging effectief te kunnen bestrijden moet de overheid steun zoeken bij maatschappelijke organisaties.-

Nog geen maand later wordt Nederland getroffen door een grote stakingsgolf. Er breken stakingen uit in het Groningse en Drentse veengebied. In Amsterdam gaan bijna 5000 metaalarbeiders in staking. In Heerlen komt het werk in de mijnen volledig tot stilstand. Rotterdam krijgt te kampen met stakingen van bakkers en van trampersoneel. En een dreigende spoorwegstaking kan alleen worden afgewend door een forse loonsverhoging. In 1919 worden 729 stakingen geregistreerd. Dat is meer dan een verdubbeling t.o.v. 1918.

De Haagse gemeentepolitie wordt fors uitgebreid, Amsterdam en Rotterdam volgen.

De voltallige Amsterdamse gemeentepolitie wordt begin 1919 voorzien van revolvers.

De regering dringt er bij gemeentebesturen op aan om vrijwillige Burgerwachten te vormen.

8016 Rampen en oorlogen

Deze zouden in tijden van onrust ingezet kunnen worden ter assistentie van de plaatselijke politie.

Om concurrentie met de Landstorm te voorkomen, geeft de minister van Binnenlandse zaken op 16 mei 1919 de volgende (wervings) regeling uit:

- a. Dienstplichtige soldaten tot en met 30 jaar kunnen alleen opteren voor aansluiting bij de Vrijwillige Landstorm.
- b. Boven de 30 jaar kunnen de dienstplichtigen zich aansluiten bij de Burgerwachten. Maar ook ongeoefende kunnen zich aansluiten.

Na de mislukte Revolutiepoging van november 1918 werd opgericht een Bijzondere Vrijwillige Landstorm (B.V.L) om dienst te doen bij binnenlandse woelingen.

Materieel is BVL en Burgerwacht op 13 november 1918 opgericht, formeel op 6 februari 1919.

In 1919 ontstaan lokale BVL-commissies in steden en dorpen.

De werving wordt ter hand genomen door een zeer groot aantal plaatselijke Landstorm commissies.

Vanaf januari 1919 wordt alles in het werk gesteld om de Vrijwillige Landstorm te versterken. In maart hebben zich al 16.181 vrijwilligers aangemeld. (Op 1 januari 1920 zijn er 41.983 vrijwilligers en in 1940 telt de Landstorm bijna 100.000 vrijwilligers.)

Daarnaast wordt de band verstevigd door het houden van schietoefeningen

Zo ook in Baflo.

Hier worden de schietoefeningen gehouden in de Noordpolder, op de kwelder van (destijds) Sijbrand Frieling.

Volgens de heer Jan Vogel, Ulrum:

Daar was een zo genoemd schietgat.

Daarin zat iemand om na elke vijf schoten de draaibare schietschijf te draaien.

Dan werden de gaten aangewezen met een pijl aan een lange steel, en daarna werd er weer een plakkertje op gezet.

Als er op het wad een vissersboot in de vuurlinie kwam, werd het schieten gestaakt.

Ik mocht als kind soms mee in het schietgat. Dat was altijd een feest.

Je hoorde de kogels door de schijf petsen.

De schijf werd altijd opgeborgen in de hut van Addinga, bij de dijk.

De Bijzonder Vrijwillige Landstorm is ook ingezet in mei 1940, Grebbeberg. Ze waren daartoe opgeleid en uitgerust.

Hun devies luidde: Als 't moet.

Kort na de Duitse inval in mei 1940 werd de Landstorm ontbonden door de bezetter.

De archieven van de bijzondere vrijwillige Landstorm berusten bij het Ministerie van Defensie (Archief van de Sectie 1 van het Algemeen Hoofdkwartier).

Gegevens ontleend aan [www. Nationaal archief](http://www.nationaalarchief.nl) – Vrijwillige Landstorm. Geschiedenis – ministerie van defensie. [Stivot forum.nl](http://stivotforum.nl) en vele sites op internet. L.D.-B. 2011

8016 Rampen en oorlogen

rijen van l naar r

- 1 W. Douwma, W. Fielstra, H. Muhl of K. Bil, D. Kruizenga, W. van Olst, A. Herema, B. Lijnema, H. Meijma, J. Pell, J. Muhl, H. Kuizenga, W. Staal,
- 2 ?????, G. Bouwman, A. Braker, J. Berghuis, F.J. Drent, K. Tillema, K. Sikkema, A. Sikkema, E. de Vries, P. Meijma, J.W. Meijer, W. v.d. Steeg,
- 3 R. Frieling, R. Heidema, K.H. Elzes, G. Smit, O. Doornbos, A. Berghuis, H. Meinema, E. Elema, J. Stuivinga, K. Tillema, L. v..d. Steeg, R. Clevering, G. Holtkamp, E. Addinga,
- 4 Gezina ten Hoor, Juf van Wijk, M. Wichers, K. Dijkstra, P.J. ten Hoor, S. Frieling, L. Meinema, Y Heemstra, G. Abbring,
- 5 J. Blauw, F. Koenes, D. Yzinga, J. Tillema, J. de Jong, Jo Weessies, Ceico Datema, Geert ten Bos, M. de Boer, Cornelis Kruizenga, Pieter Kruizenga,
- 6 J. van Duinen, M. van Duinen, A. Stavenga, L. Tillema, D. Kadijk, K. Stol, G. Kadijk, D. Drewes, Willem de Boer

8016 Rampen en oorlogen

Links achteraan

1. Wietse Douwma, arbeider T. Tammens
  2. Willem Fielstra, kapper
  3. Hendrik Muhl of Klaas Bil
  4. Drewes Kruizenga
  5. Willem van Olst
  6. Arie Heerema
  7. Barteld Lijnema, arbeider op de Kleine Marne
  8. Hendrik Meijma kuiper te Rasquert.
  9. Jan Pel, lb. op Dingen.
  10. Jan Muhl
  11. Hendrik Kruizenga (dorsmachine)
  12. Willem Staal, lb. te Tinallinge
1. ??????
  2. Geert Bowman, lb. te Den Andel
  3. A. Braker handelde in negotie te Den Andel
  4. Jacob Berghuis, landarbeider
  5. Fokko Jan Drent.
  6. Kees Tillema Azn.
  7. Klaas Sikkema
  8. Aalje Sikkema
  9. Eltje de Vries, tuinder te Tinallinge
  10. Piet Meijma, timmerman te Baflo
  11. Jan Wriester Meijer, lb. te Baflo
  12. Willem van der Steeg, Commissionair en Caf  houder Den Andel
1. Riko Frieling, lb. te Den Andel
  2. Rikkert Heidema, lb. op de Grote Marne te Rasquert
  3. Klaas H. Elzes, lb. te Saaxumhuizen
  4. Geert Smit, lb. op Oldeholm te Saaxumhuizen
  5. Onno Doornbos, lb. op Doornbosheert te Saaxumhuizen
  6. Arend Berghuis, landarbeider T. Tammens, (Bosch) Den Andel
  7. Hendrik Meinema, landarbeider op Arion is vertrokken naar de U.S.A.
  8. Evert Elema, lb. op de Marne te Rasquert
  9. Jan Stuivinga
  10. Kornelis Tillema
11. Lubertus van der Steeg, bedrijfsleider later te Bljham
  12. Rikkert Clevering, lb. op Cleveringheert te Den Andel
  13. Gerhardus M. Holtkamp, lb. op Grashuis of Doedingeheard te Rasquert
  14. Elle Addinga, lb. te Den Andel
1. Gezina Ten Hoor
  2. Juffrouw van Wijk
  3. Maaike Wichers, brei juffrouw Chr. school te Baflo
  4. Klara Dijkina
  5. Meester P.J. ten Hoor, hoofd der Chr. lagere school te Baflo
  6. Sijbrand Frieling, lb. op Aurora te Den Andel
  7. Lammert Meinema, aardappelhandelaar te Baflo
  8. Ysbrand Heemstra, bedrijfsleider op Arion te Den Andel
  9. Geert Abbring, lb. op de Kleine Marne te Rasquert
1. Jan Blauw, landarbeider Rikkert Clevering
  2. Freerk Koenes
  3. Douwe Yzinga, landarbeider Sijbrand Frieling
  4. Jan Tillema
  5. Jacob de Jong, meter opnemer en lichtgeld ophaler
  6. Jo Weessies, timmerman te Baflo
  7. Ceico Datema, lb. te Tinallinge
  8. Geert ten Bos, lb. te Tinallinge
  9. Martinus de Boer, lb. en veehandelaar te Tinallinge
  10. Cornelis Kruizenga, lb. te Tinallinge
  11. Pieter Kruizenga, lb. Tinallinge
1. Jan van Duinen, koppelbaas
  2. Maarten van Duinen, petroleumhandel te Baflo
  3. Albert Stavenga, lb. te Baflo
  4. Lammert Tillema. Emigreerde naar Canada.
  5. Dirk Kadijk,, lb. te Baflo
  6. Kees Stol, lb.. op Abbeweer (Syrsema), Tinallinge
  7. Gerhardus Kadijk, Lb te Baflo
  8. Drewes Drewes, meubelmaker te Baflo
  9. Willem de Boer

